

Thomas Bernhard
DAS KALKWERK
© Suhrkamp Verlag, Frankfurt/Main, 1970

Fordította
TANDORI DEZSŐ

Cartaphilus Kiadó, Budapest, 2004
Felelős kiadó: Szász Zsolt

Hungarian translation © Tandori Dezső, 1979

Nyomdai előkészítés: Jonatán Press Bt.
Nyomás: Regiszter Kiadó és Nyomda Kft.

ISBN 963 9303 83 6

...ÉS HOGY amikor Konrad öt és fél évvel ez-
előtt megvásárolta a mészégetőt, először is egy
zongorát szerzett be, melyet saját első emeleti
szobájába állíttatott, mesélik a Laskában, s tette
ezt korántsem azért, így Wieser, a Mussner-ingat-
lan gondnoka, mintha rajongana a művészetért,
hanem hogy több évtizedes szellemi munkával
túlfeszített idegeit megnyugtassa, így Fro, a Tratt-
ner-ingatlan gondnoka, a művészethez, melyet ő,
Konrad, gyűlöl, semmi köze nem volt a zongorá-
zásnak, csak rögtönözgetett, így Fro, és minden-
nap, így Wieser, valamely igen korai s egy másik,
igen kései órán ott diletált, nyitott ablakok s ke-
tyegő metronóm mellett, a hangszeren...

...továbbá pedig, hogy egyrészt félelemből,
másrészt a kézi lőfegyverek iránti szenvedélyből
összevásárolt egy csomó régebbi típusú, de kifo-
gástalanul működő Wänzl, Vetterli, Gorosabel,
Mannlicher stb. márkájú puskát az előző évben
elhunyt Ulrich erdőtanácsos tulajdonából, s ezek-
kel akarta, lévén eredendően s minden ízében fé-

lénk ember (Wieser), akit még féltősebbé s óvatosabbá tett elsősorban Mussner és Trattner gazdálkodók nem is olyan régen történt, ám mindmáig felderítetlen meggyilkolása, betörők s úgynevezett idegen elemek ellen egyáltalán, megvédeni a mészégetőt...

...s hogy több évtizedes gyógyszeres félrekezelése következtében már csaknem teljesen meggyomorodott feleségét is, aki élete felét egy sajátlag neki konstruált francia kórszékben kuporogva töltötte, egy született Zryd lányt, akinek most aztán, mint Wieser mondja, többé semmi se fáj, megtanította, Konrad, egy Mannlicher karabély kezelésére, amely a teljesen védtelen nőnek a kórszéke mögé rejtve, mindig kibiztosítva, a keze ügyében volt; ezzel a fegyverrel ölte meg azután Konrad december huszonnegyedikéről huszonötödikére virradó éjszaka két lövéssel, mely a tarkóján érte (Fro), két lövéssel, mely a halántékán érte (Wieser), hirtelen, akár a villámcsapás (Fro), a házasság konradi poklának végén (Wieser) őt magát. Ha csak moccan valami a mészégető közelében, Konrad lőtt, mesélik a Laskában, és, mint ismeretes, már négy és fél évvel ezelőtt, vagyis röviddel a beköltözése után, vállon lőtte a munka után hátizsákkal és gereblyével a mészégető mellett elhaladó Koller favágót s vadórt, akit betörőknek tartott, amiért is kilenc és fél hónap szigorított

börtönre ítélték. Ez alkalommal derült fény Konrad vagy tizenöt korábbi, javarészt úgynevezett becsületsértés és úgynevezett könnyű és súlyos testi sértés okán kapott büntetésére, mesélik a Laskában. Konrad a büntetést a welsi törvényszék fogdájában ülte le, ahol jelenleg is őrzik...

...kivételektől, kétségkívül excentrikus, egyszerűs mind azonban kevésé feltűnő személye iránt érdeklődőktől eltekintve lassan mindenki kerülni kezdte; az emberek egyrészt a pénzét akarták, másrészt azt, hogy semmi közük ne legyen hozzá. Én magam Konraddal többször találkoztam a Lambachba vezető úton, ugyancsak többször a Kirchhamba vezető úton, kétszer a szálerdőben, és mindannyiszor az ő kezdeményezésére pillanatok alatt valami többé-kevésbé kíméletlen orvosi, vagy politikai, vagy egész egyszerűen természet-tudományos, vagy orvosi-politikai, vagy természettudományos-politikai, vagy orvosi-politikai-termesztudományos beszélgetésbe bonyolódunk, erről később...

...a Lannerban azt mondják, Konrad két lövéssel, a Stieglerben azt, hogy *egyetlen* lövéssel, a Gmachlban, hogy *három*, a Laskában, hogy *több* lövéssel ölte meg a feleségét. Annyi bizonyos, hogy e pillanatig a törvényszéki szakértőkön kívül feltételezhetően senki sem tudja, hány lövéssel végzett a feleségével Konrad...

...a tizenötödikére kitűzött tárgyalás azonban fényt fog deríteni a Konradnak a férje által történt meggyilkolásával kapcsolatos, az idő múltával sajátos mód egyre sötétebb sötétségre, még ha, mint Wieser véli, csak jogi fényt is...

...szemben a még januárban elterjedt föltevésel, miszerint Konrad az ügynevezett véres tett után maga jelentkezett, ma már tudható, hogy egyáltalán nem jelentkezett sehol, a Laskában, ahol tegnap mindjárt három új életbiztosítást is nyélbe üthettem, mesélik, hogy a csendőrök végül csak kétnapos keresés után fedezték fel a keményre száradt és fagyott pöcegödörben, a mészégető mögött. A következőket mondják: a csendőrök állítólag, miután az ügynevezett háziszolga, Höller, a mészégetőben uralkodó kísérteties csendről értesítette őket, erőszakkal hatoltak be a mészégető épületébe, ott fölfedezték kórszékében a meggyilkoltat, férjének azonban, akit az első pillanattól fogva könnyűszerrel azonosíthattak a tett elkövetőjével, nyomát sem lelték. Az egész mészégetőt többször is a legalaposabban átkutatták a pincétől a padlásig, végül a Höller lakta segédházat, majd a többi környező épületet, csakígy a közvetlenül a mészégetővel határos erdőrészeket, hiába. Csak a második napon emelte föl Moritz segédcsendőr a pöcegödör korhatag deszkáit, s találta meg alattuk a félig megfagyott Konradot, aki teljesen el-

erőtlenedve, miként ez képzelhető is, ellenállás nélkül tűrte, hogy őrizetbe vegyék, és a mészégetőbe, azonnal a gyilkosság színhelyére vezessék; a szobában a halott asszonyt akkor már egy, a padlásról levonszolt régi szalmazsák helyettesítette. Konrad, mielőtt a tett elkövetéséről vallania kellett, tiszta ruhába bújhatott, ám a csendőrök, mint hallani, jócskán megsürgették vetkőzés-öltözés közben, mert minél hamarább Welsbe akartak már indulni vele. Csak miután Konrad felhívta a figyelmüket a gyilkosság színhelyén lévő számos teli pálinkásüvegre, és biztatta őket, igyanak, amíg egy csepp is van, akkor lettek hirtelen, ezt hallani, türelmesebbek. A pálinka, hogy Konraddal ennyi vesződésük volt, éppen jól jött nekik, és a csendőrök állítólag mind a négy vagy öt, sőt hat pálinkásüveget fenéig ürítették végül a zsuppkocsiban, hanem hogy a welsi törvényszékig valóban minden csepp elfogyjon, nyomban Sicking után csináltak egy hatvan-hetven kilométeres vargabeté a Krems folyón át, két és fél óra alatt értek Sickingből Welsbe, vagyis egy alig félórás útszakaszt két és fél óra alatt tettek meg, s hogy Welsben Konrad, alkalmasint mert megbilincselte kezével maga nem tudott megkapaszkodni, s valószínűleg egy csendőr megtaszította, fejével előre bukott ki a zsuppkocsiból, és hogy csak szürke kallózokni volt a lábán, mert a csendőrök, mint ál-

lítólag előadták, idő szűkében nem hagyhatták, hogy még cipőt is húzzon, amelyik meg a lábán volt, mikor a pöcegödörből előhúzták, úgy csattaká ázott a trágyalében, hogy le még csak lejött, de visszaráncigálni nem lehetett; hogy másik cipőt húzzon, vagyis hozzon a szobájából, ezt a sietség, és, így Wieser, a csendőrök embertelensége nem tette lehetővé, tény, hogy abban a hidegben semmiképp sem szállíthatták volna el födetlen fővel, mondja Fro, Konrad olyan korban van már, amikor a legcsekélyebb meghülésnek veszedelmes következményei lehetnek, sőt adott esetben egy kis légvezet, mely a koponya hátsó részét éri, halált okozhat, hanem hát az is nevetséges persze, tekintve a szörnyű történeteket, valamint azt, hogy Konrad két napon át nagy hidegben s főként az éjszakai vad hidegben ott volt a pöcegödörben, és láthatólag semmi komolyabb baja nem lett, hogy most, amikor mégis száraz és viszonylag melegebb ruhába bújhatott, megütközzünk a kallózoknin s a cipőtleneségen; Konrad, mondják, először azt kérte a csendőröktől, hogy vigyék oda neki a szobájából a bokáig érő bőrnadrágját, ezt akarná felhúzni, mert a bőrnadrág védi őt a legbiztonságosabban a meghüléstől, hanem Moritz segédcsendőr, aki Konrad szobájába lement, nem a Konrad kívánsága szerint járt el, és a bőrnadrág helyett egy közönséges szürkésfekete lódenadrággal jelent

meg, lódenadrággal és lódenkabáttal, s hogy a ruhákat, a fehérneműt, az inget, a kallózoknit s még egy zsebkendőt is odahajított Konrad elé, ráparancsolt, hogy a leggyorsabban öltözzön át. Habeis csendőr, aki addig Konradot puskatussal kényszerítette a szobának abba a sarkába, ahol az íróasztal állt, Halbeis nyilván feltételezte a teljesen védtelen és, ahogy Fro mondja, tökéletesen egykedvű Konradról, hogy esetleg ellenáll, többször is *gyilkosnak* nevezte, ami a járásbíró, aki a gyilkosság szobájába lépve Halbeis szájából a *gyilkos* szót hallotta elsőül, arra ösztönözte, hogy leszögezze: a csendőröknek nem áll jogában Konradot már most *gyilkosnak* nevezni. A csendőrök azonban nem tartották magukat ehhez a, mint Wieser véli, korrekt kiigazításhoz, hanem tovább *gyilkosozták* Konradot, s még a járásbíró jelenlétében is, aki nyilvánvalóan nem figyelt föl rá, hogy a csendőrök kitartóan tovább *gyilkosozták* Konradot, jóllehet ő megtiltotta nekik, hogy Konradot *gyilkosnak* nevezzék. Moritz segédcsendőr ráadásul a kórszékében teljesen összeroskadt Konradét, akinek koponyáját ízekre szaggatta a Mannlicher karabélyból leadott egy vagy több lövés, az előírásoknak fittyet hányva visszahúzta ülő helyzetbe, méghozzá éppen akkor, amikor Neuner csendőrfelügyelő egy pillanatra elhagyta a gyilkosság színhelyét, hogy, mint Wieser föltételezi, szót váltson

Höllerrel, aki ekkor a fölső előtérben ácsorgott, kisedjen valamit a mézségetőhöz mégis legközelebb álló személyből, tehát Moritz mindjárt a véres tett fölfedezése után csinálta ezt, attól félvén, hogy az asszony nehéz teste az egyre fokozódó súlyponteltolódás következtében a székből hirtelen a padlóra zuhanhat. A járásbíró e példátlan eljárás módjának okán nevezte Moritzot zöldfülű balfácánknak, mondja Fro. A helyi lap szerkesztőjét, egy Lanik nevű, förtelmes alakot, nem engedték be a mézségetőbe. Wieser Konradné szétroncsolt csuklójáról is beszél, ami azt bizonyítaná, hogy az asszony a lövés pillanatában az arca elé tartotta a kezét. Fro egyre-másra a *felismerhetetlen* szót hajtogatja, folyton azt ismétli, hogy *vérrrel elborítva...*

...a Laskában azt beszélik, Konrad először megpróbálta a halottat a szobából a fölső előtérbe vonszolni, ott is a vízre néző ablakhoz, mint mindenki, aki embert ölt, Konrad is azt hitte, mihelyt tudatára ébredt a rémségnek (Wieser), hogy megszabadulhat az áldozattól, és mi volt kézenfekvőbb, mint hogy a tetemet az előtérén keresztül az ablakhoz vonszolja, majd az előtér végén egy nagyobb vas- vagy kőtárggyal, véli Fro, egyszerűen kilökje az ablakon, és erre szinte kínálkozott az a két márványtömb a vízre néző ablak alatt, amelyeket eredetileg ajtófélfának szántak, hanem aztán a mézségető előző tulajdonosa, Konrad unokafivé-

re, Hörhager mégsem használta őket erre a célra, mert Hörhager tufa ajtókeret mellett döntött, és nem márvány ajtókeret mellett, ő, Fro, meg van győződve róla, hogy a per során a két márványtömről még lesz szó, de Konradnak hamar be kellett látnia, hogy a holttestet úgyszemint bírja a víz felőli ablakhoz vonszolni, ehhez ő csakugyan gyöngye volt, és valószínűleg arra is rádöbrent, hogy semmi értelme az ablakon át a vízbe dobni a halottat, mert a gyilkosság áldozatától való ilyes, Wieser által lomposnak nevezett szabadulást még egy közepszerű bűnügyér is a legrövidebb időn belül felfedett volna, a gonosztevők eleinte mindig azt hiszik, a legértelmetlenebb dolgokat kell művelniök a tett eltörlésére, és ebben az esetben mi lett volna értelmetlenebb, mint a halott asszonyt kilökní az ablakon, körülbelül a fölső előtér közepén Konrad feladta szándékát, hogy a víz felőli ablakhoz vonszolja és kilökje a halottat, alkalmasint már egyszerűen nem is akart megszabadulni a tetemtől, mint Fro feltételezi, és visszavonzolta az egyre erősebben és erősebben vérző testet a szobába, minden erejét összeszedve megint a kórszékbe ültette, ahogy a bűntény rekonstrukciója során kiderült, Konrad maga bevallotta, hogy a halott, ahogy a székbe visszaültette volna, a karja alól többször lecsusszant a padlóra, több mint egy órára volt szüksége tehát, hogy az élettelen,

újra meg újra földre zuhanó, súlyos női testet a székre visszagyömöszölje. Amikor a tetem végre ismét a széken ült, ő maga kimerülten roskadt össze a székek mellett...

...közvetlenül a tett elkövetése után, vallotta be Konrad, mintha végképp eszét veszttette volna, összevissza rohangált a mézségetőben, a padlástól a pincéig s a pincétől a padlásig, és ahogy megállva, a felső előtérben a vízre néző ablak párkányára támaszkodott, akkor ötlött fel benne az a gondolat, hogy a halott nőt kilöki a vízre néző ablakon. Az egész mézségetőben látható vérnyomok alapján pontosan tudják, hogyan s hová rohant Konrad a mézségetőben, állításai, melyeket nem volt nehéz ellenőrizni, igazak, Fro azt is hozzáteszi, hogy Konradnak semmi oka, hogy ne az igazat mondja, s épp ez jellemzi Konradot, hogy egész életében úgynevezett megszállott igazságkereső volt, s most is az. A Gmachlban azt mondták, Konrad az asszonyt hidegvérrel, hátulról lőtte le, meggyőződött róla, valóban halott-e a lelőtt nő, majd azon nyomban feladta magát. A Laskában azt is mondták, hogy Konradné koponyáját a bal halántékon behatolt golyó zúzta szét. Ha a halántékról van szó, váltakozva emlegetik a jobb és a bal halántékot. A Lannerban azt is mondták, hogy Konrad fejszével verte agyon a feleségét, majd miután a fejszével már agyonverte, belelőtt a Mannlicher karabéllyal, s ebből lát-

szik, hogy Konrad örült. A Laskában azt mondták, Konrad odaszorította a Mannlicher karabély csövét az asszony tarkója fölé, s csak egy-két perc múlva húzta meg a ravaszt, és az asszony tudta, érezvén hátul a cső torkolatát, hogy a férje most agyonlövi, és nem védekezett. Valószínűleg, mondják a Stieglerben, az asszony kérése volt, hogy Konrad végezzen vele, hiszen az élete egyébből sem állt, csak kínokból, és minden nap még nagyobb kín volt az előzőhöz képest, és csak jó, hogy a szegény, ahogyan szinte mindig és mindenütt nevezik, halott. Konradnak azonban, miután a feleségét lelőtte, agyon kellett volna lőnie magát is, mondják, mert most rettentő sors vár rá, fegyház vagy elmeegógyintézet, kétségkívül életfogytiglan...

...de hát az, aki egy közeli hozzátartozóját megöli, mondja Fro, hol van az a következetességtől...

...hogy a járásbíró azt mondta volna a körülötte álló csendőrségi tisztviselőknek: a halott agyvelejének színe és állaga, ahogyan ott a padlón fekszik, ementáli sajtra emlékezteti, mondja Wieser. Höller megerősíti ezt az állítást. Magáról Konradról meg azt mondta a járásbíró, hogy Schridde-féle rákszörzete van stb....

...Konrad valóban hetekig rejtegetett a felesége szobájában egy fejszét, egészen szokványos favigószerszámot, de a feleségét aztán Konrad nem ezzel a fejszével verte agyon, mondja Höller, ha-

nem lelőtte, a fejsze hetekig hevert a beteg széke mögött, az ablakpárkányon, ott porosodott. A tett elkövetésének feltételezett időpontja hajnali három óra, de más időkről is beszélnek, így a Lannerben mindegyre azt mondják, Konrad *négy órakor* ölte meg a feleségét, a Laskában, hogy *egy órakor*, a Stieglerben, hogy *öt órakor*, a Gmachlban, hogy *két órakor* éjfél után. Senki sem hallott lövést, Höller sem. Míg maga Konrad a sickingi mészégetőt a számára még lehetséges egyetlen helynek nevezte, mondja Wieser, valójában Sicking az ő, Konrad, számára fokról fokra s az utóbbi két évben, így Fro, már-már rosszindulatú gyorsasággal lett a végzete, alapjában számára is halálos-tudatosan egyetlen lesújtó veresége, Wieser a maga módján egészen patetikusan mondja: tragédiája. Míg Konrad szinte kezdettől mindent elkövetett, hogy a mészégető az övé legyen, mely mindig is a Konrad család tulajdonát képezte ugyan, de az öröklődések fondorlata alapján, mint Konrad egyszer Frónak bizalmasan elmondta, a két világháború között Konrad Hörhager nevű unokafivérének kezére került, s hogy ő, Konrad, a mészégetőt egyszer megszerezze, ez volt három-négy évtizeden át a vágyálma, és ez az álom, mi tagadás, vélte Fro, egyre nehezebben, hanem aztán, így Wieser, mégis egyik napról a másikra valósult meg, Konrad már gyerekkorá-

ban dajkálta magában ezt a tervet, hogy egyszer a mészégetőben telepszik le, véli Fro, kora ifjúságától fogva nem tudott megfedkezni erről a tervről, hogy egyszer beköltözik a mészégetőbe, és ott lakik majd, birtokba veszi a régi falakat, élete hátralévő részét ebben a, mondta egyszer Frónak Konrad maga, Sickingtól való teljes elszigeteltségben éli le a maga mindinkább szükségszerűségévé váló intenzív módján, elsősorban pedig a neki még mindig tökéletesen engedelmeskedő koponyájából kiindulva éli ezt a bizonyos életet, tervezte igen régóta, hanem az unokafivére, Hörhager által állandóan feljebb srófolt eladási ár, valamint unokafivére szüntelen váltakozó igen-nem játéka a mészégető Konradnak történő eladását illetően, unokafivérének ez a szinte szadistának ható, állandó akaratváltoztatása, melynek értelmében hol arról biztosította Konradot, hogy eladja a mészégetőt, hol megint hirtelen hallani sem akart a Konradnak történő eladásról, ismételtén azzal fenyegetőzött, hogy eladja a mészégetőt, de nem Konradnak, aztán újra ígéretet tett, hogy a mészégetőt kizárólag Konradnak adja el, hol biztosította Konradot, hogy a mészégetőt eladja, hol ezt a biztosítékot megint visszavonta, vagy efféle, Konradnak adott biztosítékról tudni sem akart, s ez így ment szinte napról napra, ez az állandó eladási szándék meg el nem adási szán-

dék, a szüntelen, valójában semmivel nem igazolt árfelszórás (Fro), így lett a mészégető ára folyvást magasabb, így lett mindig és mindig magasabb, mindez felőrölte Konradot, hanem hát nem lett volna Konrad Konrad, ha szemben, és elsősorban is, miként azt tehát ő maga mondta, szemben mindezekkel az embertelen akadémikusokkal, nem szerezte volna meg végül a mészégetőt, nem költözhetett volna be végül a mészégetőbe. Míg azonban azt nyugodtan állíthatjuk, véli Wieser, hogy Konrad évtizedeken át mindent elkövetett, hogy végre és végérvényesen az övé legyen a mészégető, s egyre kíméletlenebbül és élesebben hajszolta e terv sikerét, hogy azután egy nap megvalósuljon, a felesége, aki, és ez a nyomorékságával és mozgásképtelenségével függ össze, a mészégetőben élve Hölleren, a péken, a kéményseprőn, a fodrászon, a községi orvoson és a nyakába-varrónón kívül soha egy lelket nem látott, Konradné, akiről azt mondják, hogy nyomorék volt ugyan, de nagyon szép, Konradné tehát mindent megpróbált és mindent meg is tett, hogy végül a mészégetőbe költöznie ne kellene, ő, a férje, véli Wieser, egyre csak a tanulmányára gondolt, melyhez a mészégető, úgy hitte kezdettől, eszményi helynek ígérkezett, az asszony azonban már abban az időben, amikor a férje először kezdte a fejében forgatni azokat az általa, Konradné

által, komolyan sem vett, de később, mint az asszony újra meg újra megállapította, fokról fokra a szenvedélyes szokások útját járó s elburjánzó gondolatokat a mészégetővel kapcsolatosan, Konradné már akkor félt tehát, hogy addig is éppen eléggé szomorú élete, ha férje elgondolása, a mészégetőbe való beköltözés, megvalósul, többé-kevésbé iszonyatos létezési formába torkollik majd, s ez a megérzése, mint most már tudható, helyesnek bizonyult; az asszony Toblachba, szülőhelyére, a szülői házba szeretett volna visszatérni, de ez a visszatérés Konrad számára a tanulmány tervének végérvényes föladását, létezés céljának elvesztését, és az asszony, valójában Konrad féltestvére számára is ekképpen a totális, önkéntes létezés megsemmisítést jelentette volna, méghozzá külföldön; mert az asszony a legteljesebb mértékben függött Konradtól, ahogy ember csak függhet, mondja Wieser, és a hatás mindig csak halálos, ha kétségbeesésünkben és tanácstalanságunkban, életünk végső erejének megfeszítésével, tehát kétszeres kétségbeeséssel és kétszeres tanácstalansággal, mert egész egyszerűen nincs más kiút, s mert tudható, hogy kiút pedig egész egyszerűen nincs és nem is lesz többé, ha tehát így, végül, visszatérünk a szülőföldre, a szülőhelyre, az úgynevezett menedékbe, a szülői házba. Konrad feleségének emlékezetében valójában

Toblach mindig mint a legeszményibb menedék-hely, a számára iszonyatos Sickinggel szemben mint a legeszményibb Toblach élt szüntelenül. De épp a rettegett Sickingbe került aztán, ide jöttek mindketten, Konrad, mondja Fro, győzött, az asszony mindig gyűlölte a mészégetőt, mindig mindent megpróbált, hogy Konradot eltántorítsa tervétől, s hogy ne jöjjenek ide végül, eleinte unokafivérért, Hörhagert próbálta rávenni, hogy ne adja el, s ha mégis, ne Konradnak adja el a mészégetőt, hatjegyű összeget, mondja Fro, ajánlott az unokafivérnek, arra az esetre, ha a mészégetőt nem Konradnak adja el, hanem valaki másnak, végezetül megfenyegette Hörhagert, váltakozva zsarolta, intette és fenyegette, de mindez mit sem használt, mondja Fro, Konrad elérte, amit akart, amiképpen mindig és minden esetben, ahogy Fro mondja. És az az öt és fél év, amit Konradék Sickingben töltöttek, bebizonyította neki, Konradnak, hogy, mint Wieser mondja, döntése és kíméletlensége, melynek szellemében a számára már évtizedek óta haszontalan és érdektelen, mint ő maga, Konrad, újra meg újra megállapíthatta, a szellemtől teljesen idegen, egy helyben járó világból a tanulmánya s ezáltal kettejük létezése érdekében a mészégetőbe költöztek, méghozzá nem holmi bérelt, de annak rendje és módja szerint megvásárolt mészégetőbe, mert Hörhager,

ugye, azt is felajánlotta Konradnak, hogy tizenkét vagy akár huszonnégy évre bérbe adja neki a mészégetőt, ahogyan ez már szokás, ezt azonban Konrad mindig kereken elutasította, mint Wieser mondja, mert ez ő, ez teljesen ő, hogy tehát az ő döntése és az ő kíméletlensége helyes döntés és helyes kíméletlenség volt. Hébe-hóba, így mondta Frónak Konrad, az első sickingi években a felesége fejében még eléggé gyakran megfordult a „Toblach” szó és fogalom, mindig csak így, hogy Toblach, mondja Fro, sosem Toblacco, ez a gyerekkori fogalom gyakran órák hosszat kísértett a koponyájában, és végül a szobában, aztán keresztül az egész mészégetőn, de egyre kevésbé gyakran, mondta tehát Frónak Konrad. Az úgynevezett Kaltmarkton pedig még egy éve Wiesernek azt mondta Konrad, hogy úgy látszik, Toblach egyszerre nem tűnik már fel, a Toblach fogalom egyszerre nem játszik már szerepet, a felesége föladta Toblachot, föladta önmagát, ő ezt észreveszi. A felesége mindig Sicking ellen volt, mondta Frónak Konrad, mindig a mészégető ellen, tehát mindig is ellene, Konrad ellen volt, a tanulmánya ellen, vagyis, következetesen végiggondolva a dolgot, saját maga ellen is. S hogy Toblach az első Sicking-gondolattól kezdve támadóra hangolta Sicking ellen. Végül az asszony, így Konrad, megszokásból volt a mészégető ellen, megszokásból

az ő tanulmánya ellen, természetétől fogva elle-
nezte hát az ő tanulmányát, *A hallást*. Toblach
egyszerre egész egyszerűen nem létezik többé, ezt
mondta Konrad, és: ezt, ugye, tudni kell, a felesé-
gemnek soha egyebe sem volt Toblachon kívül,
és alapjában ma sincs egyebe, csak Toblach. Ter-
mészetesen Sicking, mondta Frónak Konrad,
börtön, és külsőre is börtön benyomását kelti,
dologházét, fegyintézetét, fogházét, ezt a be-
nyomást évszázadokon át leplezték, ezt mondta
Konrad, ízléstelenségekkel leplezték, ő azonban
tett róla, hogy ez a benyomás újra teljes érvényre
jusson, kíméletlen érvényre. Ezt a benyomást
erősítették mindenekelőtt az ablakrácsok, ame-
lyeket ő nyomban azután, hogy a mészégetőt
megvásárolta, a vastag falakba falaztatott, ezek a
célrácsok, ahogy Konrad mondta, a díszrácsokat
kitépettem, célrácsokat falaztattam a helyükre,
ezt mondta Konrad, a vastag falak és a vastag fa-
lakba rögzített rácsok azonnal börtönt idéznek. A
cirádákat, melyek mielőtt ő a mészégetőt megvá-
sárolta volna, a mészégetőn mindenütt ott ékte-
lenkedtek két ízléstelen évszázad jegyeiként, ő,
így Konrad, Wiesernek, eltávolíttatta, azonnal és
minden cirádát, és ezeknek a cirádáknak a nagy
részét saját kezűleg tépte ki a falakból, és tépte le
a falakról, törte ki és verte ki és tépte ki és tépte
le és verte le és törte le és tépte le, és ezeket a ki-

és levert, és -tört és ki- és letépett cirádákat nem
pótolta új cirádákkal. A mészégető teljesen meg-
szabadult a cirádáktól, ezt mondta Konrad Frónak.
És az utakat is, ezt mondta, amelyek a mész-
égetőhöz vezetnek, s valójában, mint azonnal lát-
ni, egyetlen köves út vezet csak a mészégetőhöz,
felszóratta durva zúzalékkövel. Mindent leegy-
szerűsített. Neki az volt a lényeg, hogy a mész-
égető ősalapotát állítsa vissza, tekintet nélkül
a véleményekre. Magas bozósövény, de semmi
díszsövény. Wiesernek: ő, Konrad, sosem volt
úgynevezett természetbuzi, sosem volt természet-
fanatikus, természetmazochista, egyáltalán, nem
volt növénybolond, és a természet, pontosabban
szólva, a külső természet őt mindig önmagára
borzasztotta, ezt mondta Konrad, tehát sosem
keltett benne bámulatot, az úgynevezett elragad-
tatás, melyet a természetben állítólag érzünk,
nem más, mint perverzió. És hogy ő állatbarátnak
sem állatbarát, mert emberbarátnak sem ember-
barát, nem is állatbarát, mert ő maga az, amit
minderre mondani kellene, tehát tévhit lenne azt
hinni, hogy ő állatbarát, ő ugyan szüntelenül a
természettel foglalkozik, és elméjét semmilyen
más foglalatosság nem tölti ki, de, méghozzá
a természettel való szüntelen foglalkozás okán,
nem természetbarát, ellenkezőleg, s ez a felesége
számára a legrettenetesebben természetes, ő a ter-

mészet kimondottan szenvedélyes gyűlölője, eképpen, ahová ezzel végül érkezni kell, teremtménygyűlölő. Frónak: csupasz falak, célszerűség, az önsebzés stratégiája, a katasztrófa agygazdaságtana. Wiesernek: szilárdan zárt, szilárdan reteszelt ajtók, szilárd rács az ablakokon, minden szilárd zár és szilárd retesz és szilárd rács. Korábban a mészégető ajtóin, ugyebár, egészen közönséges egérfogó-csappantyúk voltak a záruk!, ezt kiáltotta Konrad, képzelje el, egészen közönséges egérfogócsappantyú-záruk! Most azonban súlyos, a falakba mélyen beágyazott élfák biztosítják a mészégető ajtóit. Mélyen a falakba beágyazott, súlyos élfák, ezt mondta Konrad Wiesernek, és ezeket csak erőnek erejével lehet kihúzni vagy betolni, természetszerűen, az itt uralkodó nyirkosságban, örökké erőnek erejével. A biztonsági tényező a legfontosabb tényező. Legelőször is, ezt mondta a feleségének Konrad, meséli Wieser, a külvilágtól kell biztonságban lenniök, amelytől végre megszabadultak, vagyis azonnal rácsot kell szereltetniök minden ablakra, és reteszt kell szereltetniök minden ajtóra, és így is történt, mondta Wiesernek Konrad, mindjárt a beköltözésük után, márpedig ők a hallatlan, sőt hihetetlen vételár lefizetését követő napon már beköltöztek a mészégetőbe, valamennyi ablakra rács került, és valamennyi ajtóra retesz került, reteszek a mészégető belső ajtó-

ira is, súlyos reteszek és súlyos rácsok, először a kovács, mesélte Konrad, vonakodott, hogy ő ilyen súlyos rácsokat nem készít, és az ács vonakodott, hogy ő ilyen súlyos reteszeket nem készít, de a kovács végül, mert Konrad hajthatatlan volt, és igen magas árat ígért, elkészítette a súlyos rácsokat, az ács pedig a súlyos reteszeket, és ha a kovács, aki a súlyos rácsokat készítette, és az ács, aki a súlyos reteszeket készítette, eleinte csóválta is a fejét Konradon, végül mindkettejük, a kovács és az ács számára is meggyőzőnek bizonyult Konrad érvelése, és ma már a kovács is, az ács is büszke a munkájára, a kovács büszke a súlyos rácsokra, melyeket a lehető legpontosabban Konrad kívánalmai szerint készített, az ács büszke a súlyos reteszekre, amelyeket Konrad precíz előírásai alapján precízen készített. És hogy az emberek, akik nem kívánt módon és kéretlenül, ahogyan ez szokásuk, a mészégető mellett elhaladva a mészégetőt ne bámulhassák, mondta Wiesernek Konrad, nekik, a feleségének és neki, magasra nőző sövénybozóttra van szükségük, és Konrad a feleségének is ezt mondta, nekünk magasra nőző bozótsövényre van szükségünk, ide, a mészégető köré, a legmagasabbra nőző sövénybozóttra, és hogy akkor nyomban rendelték is Svájcból magasra nőző sövénybozótot, azaz a legmagasabbra nőző bozótsövényt rendelték meg, s hozatták Sickingbe, s ültették el

szakszerűen. Ma, ezt Konrad két éve mondta Wiesernek, a mészégető helyzete teljességgel biztos, nem lehet felfedezni, nem lehet látni, és ha felfedezi is, és ha látja is valaki, ezt mondta, emlékezik vissza Wieser, Konrad, semmi körülmények közt nem juthat be. A magasra növő sövénybozót, kedves Wieser, olyan magasra nőtt, hogy emberi szem a mészégetőre pillantást nem vethet, és a mészégetőt eleve csak akkor pillantják meg, ha már közvetlenül alatta állnak, így Konrad Wiesernek, vagyis ha csupán egy méter vagy fél méter a távolság, hanem akkor láthatják éppen a legkevésbé, hiszen mindössze egy méterre vagy fél méterre állnak tőle. Meg aztán a mészégetőt amúgy is csak a keleti oldala felől lehet megközelíteni, és ez különös, hogy a mészégető csak a keleti oldala felől közelíthető meg, ugyanakkor persze miért lenne ez különös, ezt mondta Konrad Wiesernek, egyrészt különös, másrészt egyáltalán nem különös, minden egyrészt különös, másrészt egyáltalán nem különös, és Wieser pontosan emlékszik erre a különösre ide, különösre oda, északnak azonban a mészégető, csakúgy, mint nyugatnak, eszményien a vízzel határos, délnek eszményien kősziklakkal. Télen aztán gyakran már a keleti oldalról sem közelíthető meg a mészégető, mert a mészégető már nem mészégető, a hóeke nem jön idáig, egy halott, leállított mészégetőhöz a hóeke

sosem jár, ezt mondta Konrad Wiesernek, nincsenek munkások, nincs mész, nincs hóeke, ezt mondta Konrad, egyetlen semmirekellő Konradért és a feleségéért, tehát két egyformán semmirekellő Konradért igazán nem fog közlekedni a hóeke, a hóeke így nem kifizetődő, kettejükért, tehát a hóeke nem jön, a hóeke, ahogy most hirtelen elgondolja, mondta Konrad, csakugyan már évek óta nem jár a mészégetőig, pontosan amióta az ő unokafivére, Hörhager nincs itt a mészégetőben, a hóeke már csak a fogadóig jár, Hörhager számos úgynevezett községi funkciót töltött be, tehát ha valaki községi funkciót tölt be, számíthat rá, hogy a hóeke elmegy hozzá, én azonban, ezt mondta Konrad, nem töltök be semmiféle községi funkciót, én egyáltalán nem töltök be funkciót, községi funkciót akkor aztán végképp nem, s hogy ő már a funkció szót is gyűlöli, nincs, amit jobban gyűlölné, mint ezt a benne minden hallásra éremlyt kavarázó szót: funkcionárius, ma ugyanis minden ember funkcionárius, mindenütt funkcionáriusok vannak, mindenki funkcionál, ma már nincsenek emberek, Wieser, ma már csak funkcionáriusok vannak, ezért nem bírom én a funkcionárius szót hallani se, én a funkcionárius szóra hányok, de az unokafivérem, Hörhager persze funkcionárius volt, ráadásul községi funkcionárius, és egy funkcionáriushoz, ráadásul egy

községi funkcionáriushoz kimegy a hóeke, hozzá kimegy, egy funkcionáriushoz!, ezt kiáltotta Konrad Wiesernek, egy ilyen vén bolondhoz, amilyen én vagyok, meg egy ilyen vén, nyomorék bolond-csoroszláához, amilyen a feleségem, nem közlekedik hóeke, pedig milyen könnyen, ezt mondta Konrad Wiesernek, megfordulhatna a mészégetőnél a hóeke, hanem hát nem és nem, a mészégetőig egyszerűen nem közlekedik már. Téli bosszantás, ezt kiáltotta Konrad többször is: Téli bosszantás! Wieser azt mondja, Konrad több mint egy órán át hajtogatta, micsoda groteszk ez a dolog, hogy a községi hóeke most már csak a fogadóig jár, és a mészégetőig nem jön el. Sickingben minden groteszk, nézzünk Sickingben bármit, és nézzünk bárhova, groteszket, azt látunk. Hanem hogy a hóeke most már csak a fogadóig jár, és nem jár ki a mészégetőhöz, Konradéknak, mondta Konrad, előnyt is jelent, mert a mély hóban senki, de senki nem jön ki hozzánk. Ebben a teljes elzártságban és kiszakítottságban természetesen nyugalom van. Az a tény, véli Wieser, hogy télen a mészégetőben teljes nyugalom honol, ez lelkesítette föl Konradot legelőször is a mészégető iránt. Ez a gondolat üldözte, az a gondolat, hogy télen a mészégetőben teljes a nyugalom, Konradot évtizedeken át nem hagyta nyugodni. Ebben a gondolatban igen gyakran közel járt a megőrüléshez.

A mészégetőbe!, gondolta újra meg újra, a mészégetőbe!, a mészégetőbe!, miközben a felesége egyébre se gondolt, csak: vissza Toblachba, vissza Toblachba!, ám a felesége engedelmessége a lehető legrendkívülibb volt. A sziklakiugró elfogja a fűrészmalom zaját, ezt mondogatta mindig. Konrad, őszintén szólva persze fűrészmalomzajok őt, Konradot, igazán nem izgatják, sosem izgatták, ahogy a saját lélegzése nem izgatja, úgy nem izgatják őt a fűrészmalomzajok, hiszen ezek öröktől voltak, ő maga sosem gondolta, hogy: fűrészmalom hallasz, nem bírsz gondolkozni!, mert ő mindig fűrészmalom közelében élt és gondolkodott, egyik a másikból, mindig fűrészmalomközelben, mert mindegy, hol tartózkodott, örökké egy, sőt olykor több fűrészmalom közelében tartózkodott, a családjához és övéihez, valamint minden rokonához mindig legalább egy fűrészmalom tartozott. A fogadó meg, ezt mondta Konrad Wiesernek, olyan messzire van a mészégetőtől, hogy a fogadóból semmi sem hallatszik át. Ahogy a sziklakiugró elfogja a fűrészmalom zaját, ugyanígy a fogadó zaját is elfogja a sziklakiugró, ezt mondta. Legyenek bár a fogadóban a legnagyobb zajjal, itt, a mészégetőben ő semmit sem hall abból. Olykor lavinák zúdulnak le, ezt mondta Konrad, görgetegeket, jeget, vizet, madarakat hall, vadat, szelet. Mert a mészégetőben szinte

semmit sem hallani, az ember, különösen ha olyan rendkívül érzékeny a hallása, mint az övé, különösen élesen kezd hallani mindent. Mindaz, amit hallunk, csakúgy, mint mindaz, amit nem hallunk, élessé teszi a mészégetőben a hallást. Ez a körülmény természetesen javára szolgál a tanulmányának, amely így Konrad, nem véletlenül foglalkozik éppen a hallással, végül is a tanulmány címe is ez, *A hallás*. Hogy ők, Konradék, ezt mondta Konrad Wiesernek, épp itt élnek most már, számítás ez, a tanulmány, *A hallás* szempontjából. Ez itt mind, vagyis minden, ami a mészégetővel összefügg, számítás, kedves Wieserem, ezt mondta Konrad. Minden ki van számítva előre, sok minden teljességgel véletlennek látszhat, mintha a legnagyobb értelmetlenség volna, holott minden ki van számítva előre. Az érzékenység a totális meglepetésnélküliség állapotában a leg-tökéletesebb, természetesen halálos, ezt mondta Konrad. S hogy Frónak a következőket mondta Konrad: hallja, ha a szobájában van, dolgozik, a tanulmánnyal foglalkozik, ahogy a felesége fönt a szobájában lélegzik, akár hiszik ezt neki, akár sem, akár igaznak hiszik el, akár sem, így van. Persze a feleségem lélegzetvétele az ő szobájából sem hallatszik át az én szobámba, ez tény, többször is beigazolódott, ezt mondta Konrad, hanem hogy ő ténylegesen hallja mégis, ahogy a felesége

a szobájában lélegzik, ha ő meg lenn van a maga szobájában. Természetszerűleg ő, Konrad, mindig a lehetőlegesen végső figyelem állapotában van. Hall így akár olyanokat is, akik a tó túlpartján beszélgetnek, holott ez lehetetlen, a mészégetőből nem lehet hallani, ha a tó túlpartján lévők beszélgetnek egymással. Ezeknek az embereknek ott a túlparton nem is kell harsányan felnevetniök, ezt mondta Konrad Frónak, elég, ha beszélgetnek egymással, és ő már hallja őket. Milyen gyakran hallok egy zajt, egy tényleges zajt, ezt mondta, és akkor megkérdem azt, akivel beszélgetek, hallja-e ő is a zajt, és az, akivel beszélgetek, nem hallja a zajt. Hallom az embereket a túlparton, és felállok, az ablakhoz megyek, és még jobban hallom az embereket a túlparton, holott még csak nem is látom őket, ezt mondta, míg azonban én magam hallom a túlparton azokat, akiket még látni se látok különben, kísérleti személyeim semmit se hallanak, és semmit se látnak, ezt mondta Konrad Frónak, az emberekkel való együttélés nehézsége az ő számára mindig abban állt, hogy ő mindig sokat hallott, és sokat látott, a többiek azonban semmit se hallottak, és semmit se láttak, és abban állt, hogy az embereket, tartozzanak bármiféle kategóriába, lehetetlenség hallásra és látásra iskolázni. Vagy hall és lát valaki, vagy hall valaki, vagy lát valaki, vagy valaki nem hall és

nem lát, vagy nem hall, vagy nem lát, és senkit sem lehet megtanítani arra, hogy halljon és lásson, hanem aki hall és lát, az tökéletesítheti a hallását és a látását, és én világletemben mindent megpróbáltam, hogy a hallásomat és a látásomat tökéletesítsem, elsősorban a hallásomat, mert annál, hogy az ember lát, még fontosabb, hogy az ember hall. De ami a feleségemet illeti, ezt mondta Konrad, fáradozásai, hogy a felesége hallását és látását tökéletesítse, félúton megrekedtek, hirtelen, már tíz, sőt tizenöt éve, be kellett látnia, hogy semmi értelme, hogy értelmetlenség tovább próbálkoznia a felesége hallásának és látásának kialakításával, hamar feladta terveit, hogy a felesége halló- és látószervét fejleszti, természetszerűleg ez épp a nő lényege, hogy félúton, még hozzá mindig a legeslegnagyobb összpontosítás pillanatában, még hozzá mindig a siker legnagyobb valószínűségének pillanatában felad egy fegyelmezett szellemi és szellemi-akarati erőfeszítést. Az urbancsicsi módszert, amelyet a feleségén mindekelőtt a mészégetőbe történt beköltözésük óta gyakorolt a legnagyobb kíméletlenséggel, így most már csak a saját céljaira s nem a felesége érdekében tartotta napirenden. Ami mármost a túlparton beszélgető akárcik beszélgetéseinek részéről való hallását illeti, ezt mondta Konrad Frónak, gyakran behallottam ide a mészégetőbe

némely, mi több, a legbonyolultabb szavakat, csakígy a legbonyolultabb mondat szerkezeteket is, már-már élnékítő pontossággal még hozzá. S hogy hirtelen ezt mondta Konrad: kísérleti személyeim, például a feleségem, például Höller, például Wieser, még semmit, amit én pedig oly pontosan áthallok a túlpartról, nem hallottak át, míg ezek szerint én, ezt mondta Konrad, mindent túl élesen is hallok, kísérleti személyeim egyáltalán semmit sem hallanak át, hiszen például maga sem hallott át ide soha semmit a túlsó partról, ezt mondta Konrad. Végül is egyszerűen mindent hallani, ezt mondta, a tanulmánnyal való megszakítatlan, évtizedes foglalkozás eredménye, diadal, mely egyszersmind iszonyú is. Hanem nagyobb világosságot semmi sem teremthet, mint a tökéletes, legalábbis a csaknem tökéletes hallás. Visszatérve magára a mészégetőre, ezt mondta Konrad Frónak: hogy ez egy minden jövevényt azonnal elképesztő építmény. Évtizedenként hozzáépítettek valamit, ráépítettek valamit, egy részét lebontották, az a sok alapincézés, csak gondolja meg, mondom az építési tanácsosnak, ezt mondta Frónak Konrad. Oda, ahol a víz a legmélyebb, valóban a legmélyebb helyre, oda néz ő, Konrad, az ablakból. Aki azonban épp kilép a bozótból, annak számára a mészégető tényleges nagysága rejtve marad, csak aki benne lakik, ezt

mondta Konrad, aki fejfel-lélekkel benne lakik, és aki ezzel a borzasztó mechanizmussal valóban kitöltheti, az méri föl valójában, mekkora. Föl nem foghatja, de fölmérheti, ezt mondta Konrad. A szemlélő ingerült lesz, a látogató olyan, mint akit fejbe kólintottak, a szemlélőt egyszerre vonzza és taszítja a mészégető, a látogató minden esetben azonnal valamennyi lehetséges csalódás áldozata lesz. A szemlélő sarkon fordul, és menekül, a látogató vagy belépő elhagyja az építményt, és menekül. Hányszor figyelhette meg már, ahogy egy ember kilép a magasra nőtt bozótsövényből, megriad, már meg is fordul, mindig ugyanaz a mechanizmus, ezt mondta Konrad, az emberek kilépnek a bozótból, és egy pillanat múlva sarkon fordulnak, vagy belépnek a mészégetőbe, és máris rohannak kifelé. És mindig az az érzésük, hogy figyelik őket, ha valaki egy ilyen építményhez, mint a mészégető, közelít, mindig az az érzése, hogy figyelik, minden oldalról figyelik, ez igen hamar elbátortalanít mindenkit, ezt mondta Konrad, és az érzékszervek kezdeti hallatlan ébersége, feszítettsége után hirtelen mindenkin, aki a mészégető körzetébe lép, nagy elerőtlenedés lesz úrrá. Ez a legszembetűnőbb: a mészégetőnek már a látványára is sarkon fordulnak az emberek, egyszerre nincs bátorságuk bekopogni, bemenni. És ha nem rémülnek meg mindjárt a mészégető megpillantá-

sakor, ezt mondta Konrad, megrémülnek, amikor valóban bekopognak, persze igen kevesen jutnak el odáig, hogy bekopogjanak, mert a kopogás pokoli lármával jár. A mészégető architektúrájában minden: évezredes számítás eredménye. Így, ha a bozótból kilépünk, ezt mondta Konrad Wiesernek, szükségképpen feltételezzük, hogy a mészégető belseje csupán a legcsekélyebb mozgási szabadságot engedélyezi, hogy a mészégető belsejében a legcsekélyebb a mozgási tér, ez tehát az azonnali sejtés, holott valójában a mészégető a legnagyobb mozgási teret engedélyezi. De minden elképzelés, csakúgy, mint minden képzet elképzelése, minden esetben téves, lealacsonyító. Ezt tudnia kell az embernek, ha gondolkodik. Ami ténylegesen van, ténylegesen mindig másképpen van, az ellenkezője mindig a tényleges, ténylegesen. Hogy tévesztésekből létezőnk, semmi egyébből, ezt nem kell feltétlenül kimondani. Járhat-kelhet maga a mészégetőben, mint egyetlen másik épületben sem, amit ismerek, ezt mondta Konrad Wiesernek, s hogy ő pedig a legnagyobb és legpompásabb épületeket ismeri, alapjában az épületek, pontosabban a falstruktúrák minden elképzelhető fajtáját, járhat-kelhet maga, amennyit csak akar, még hozzá anélkül hogy, akármennyit jár és kel is, kétszer ugyanazt az utat kellene bejárnia, alapjában tehát egyre tovább jut,

haladása minden esetben a legmaradéktalanabb. Az egész konstrukció a totális megtévesztésre épül itt, a felszínesen ítélő legalábbis minden esetben csapdájába esik. Ha az előtérbe belépünk, ezt mondta Wiesernek Konrad, nyomban rájövünk, hogy megtévesztettek minket az imént, hiszen maga az előtér például háromszor akkora, mint a segédház, és természetesen mind az alsó, mind a felső előtér egyforma nagy, tágas, mint egy kúriáé, ezt mondta Wiesernek Konrad, ezért hát, hogy neki, Konradnak, a mészégető az úgynevezett önkéntes munkabörtönök valamennyi előnyét felvonultatja. (Az előtér végében az udvar, hallom a Laskában, macskaköves.) Itt a mészégetőben ő, ezt mondta Konrad Wiesernek, órák hosszat járhat anélkül, hogy megőrülne, míg más, hasonlóan nagy, esetleg még nagyobb épületekben már néhány percnyi föl-le vagy ide-oda járkálás után megőrül az ember. Az ő, Konrad, feje, ezt mondta Wiesernek, úgy véli, épp ilyen épülethez illik, mint a mészégető, csakúgy a teste is. Míg a feleségének, aki csak Toblachra vágyik, az olyan épületek, mint a mészégető, rettenetesen, örökös depresszió-okozók, ő, Konrad, mindig csak az ilyen, a mészégetőhöz hasonló, természetesen csak a legmagasabb igényekre a legmagasabbrendű sajátságokkal reagáló épületekben tudott igazán létezni és lélegezni, neki az kell, hogy

ő, Konrad, a szobákban legalább tizenöt-húsz lépést tehessen zavartalanul az egyik, zavartalanul a másik irányban, mondta Konrad Wiesernek, még hozzá, ezt mondta, mint képzelheti, nagyobb lépéseket, ilyen nagyokat, ahogy már csak lépkedni szoktam, ha elmemunkát végzek, míg ugye, mint tudja, a legtöbb szobában, ahol épp megfordulunk, élünk, éjszakázunk, vagy egész egyszerűen akár hosszabb ideig élünk is kényeszerű mód, még nyolc-kilenc lépést se tehetünk, s máris fejfel ütközünk a falnak, erre az egyik irányban tehető és erre a másik irányban tehető tizenöt-húsz lépésre mindig is kénytelen voltam a legvégsőkig ügyelni, mondta Wiesernek Konrad, ő nyomban, ahogy egy házba lép, ezt mondta Wiesernek, kipróbálja, tehet-e tizenöt vagy húsz lépést egy irányban, azonnal megteszem az első lépéseket, kíméletlenül, az egyik és a másik irányban, és számolom ezeket a lépéseket, tehát, tudok-e tizenöt vagy húsz lépést tenni oda, és tizenöt vagy húsz lépést tenni vissza, ezt kértem nyomban magamtól, és a kísérlet eredménye többnyire az, hogy, mint mondtam, nyolc-kilenc lépést se tehetek egy irányban, holott itt, ezt mondta Wiesernek Konrad, a mészégetőben, minden további nélkül tehetek bármelyik szobában, ahol éppen akarok, nyugodt lélekkel húsz, sőt harminc lépést is egy irányban anélkül, hogy a fejemet a falba verném.